

درس اول: هستی بخش

نگاه کلی

موضوع اصلی این درس، تبیین نیازمندی موجودات به خداوند در پیدایش و بقا، ثمره درک نیازمندی به خداوند بی نیاز، مفهوم نور بودن خدا در هستی، معرفت عمیق و ناتوانی انسان در شناخت چیستی و ذات خداوند است.

ساختار نموداری درس

مقدمه اول
مقدمه دوم
نتیجه گیری
نیازمندی جهان در پیدایش به خداوند
نیازمندی جهان در بقا به خداوند
آگاهی: ثمره درک نیازمندی به خداوند

هستی بخش

نور هستی : خودش پیدا است و سبب پیدایش چیزهای دیگر می شود

ذات و چیستی خدا: ناتوانی انسان و ناممکن
شناخت خداوند
صفات و اسماء الهی: امکان پذیر

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

۱- نیازمندی جهان به خدا در پیدایش

❖ خدشناسی فطری (ابتدایی * اولیه)

الف) هر کدام از ما، براساس **فطرت** خویش، خدا را می‌یابیم (فطرت خدا آشنا درس ۲ دهم) و حضورش را درک می‌کنیم.

ب) در جهانی زندگی می‌کنیم که آفریننده‌ای حکیم آن را **هدایت** و **پشتیبانی** می‌کند (توحید در ربوبیت / درس ۲ دوازدهم) و به موجودات مدد می‌رساند (ولایت معنوی / درس ۴ یازدهم).

❖ خدشناسی عقلی (معرفت عمیق)

❁ قرآن کریم ما را به **معرفت عمیق‌تر** درباره خداوند فرامی‌خواند و راه‌های گوناگونی را برای درک وجود او و نیز **شناخت صفات و افعال او** به ما نشان می‌دهد. یکی از این راه‌ها، **تفکر درباره نیازمند بودن جهان**، در پیدایش خود، به آفریننده است.

مقدمه اول (پدیده بودن جهان و عدم اتکا به خود در پیدایش)

انسان و موجودات جهان **پدیده‌هایی** هستند که **وجودشان از خودشان نبوده و نیست**.

مقدمه دوم (احتیاج جهان به غیر برای پیدایش)

پدیده‌ها، که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به **پدیدآورنده‌ای** هستند که ۱- **خودش پدیده نباشد**، بلکه ۲- **وجودش از خودش باشد**.

❁ مثال: همانطور که چیزهایی که شیرین نیستند، برای شیرین شدن نیازمند به چیزی هستند که خودش شیرین باشد.

آیه مرتبط

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴾
﴿ يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ﴾

چون تواند که بود هستی‌بخش
ناید از وی صفت آب‌دهی

ذات نایافته از هستی، بخش
خشک ابری که بود زآب تهی

بیت شعر مرتبط:

✿ در آفرینش، یک موجود فقط در صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست که **خودش ذاتاً موجود باشد**. در این صورت، چنین چیزی دیگر پدیده نیست و نیاز به پدیدآورنده نخواهد داشت؛ همواره بوده است و همواره خواهد بود.

نتیجه‌گیری

ما و همه پدیده‌های جهان، در **پدیدآمدن و هست شدن** خود به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد (هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ) و سرچشمه هستی (اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) باشد. این وجود برتر و متعالی «خدا» نامیده می‌شود.

۲- نیازمندی جهان به خدا در بقا

✿ جهان **همواره** و در هر «آن» به خداوند نیازمند است و این نیاز **هیچگاه قطع یا کم نمی‌شود**؛ همه موجودات **وابسته به خدا** هستند و خداوند هر لحظه اراده کند، می‌تواند آن‌ها را از بین ببرد.

✳ مثال: **رابطه موجودات جهان با خالق مانند رابطه جریان برق با مولد است** (پس از قطع شدن برق «خداوند» لامپ‌های متصل به آن «موجودات» خاموش می‌شوند).

✳ مثال: **رابطه موجودات جهان با خالق مانند رابطه بتا با ساختمان نیست.**

✿ موجودات پس از پیدایش همچنان، مانند **لحظه نخست خلق شدن**، به خداوند نیازمند هستند (علت) ← از اینرو دائماً با زبان حال، به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند (معلول).

✿ نیاز مداوم موجودات به خداوند در همه شئون زندگی (پیدایش و بقا) سبب عرض نیاز به پیشگاه الهی و توحید عملی می‌شود (درس ۳ دوازدهم).

﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾

آیه مرتبط

بیت شعر مرتبط: ما چو ناییم و نوا در ما ز تست ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست

ما که باشیم ای تو ما را جان جان تا که ما باشیم با تو در میان

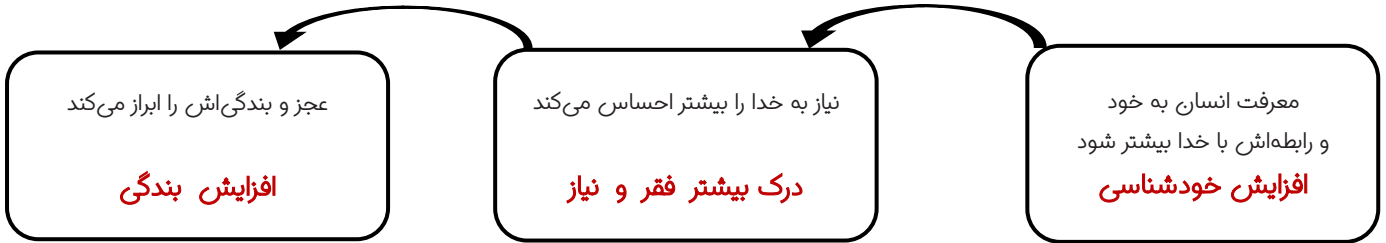
ما عدم‌هاییم و هستی‌های ما تو وجود مطلق فانی‌نما

ما همه شیران ولی شیر علم حمله‌مان از باد باشد دم‌بدم

۳- آگاهی؛ سرچشمه بندگی

ناآگاه: نسبت به نیازهای دائمی انسان به خدا بی‌توجه اند.

انسان‌ها دو دسته‌اند } آگاه: دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می‌کنند و خود را نیازمند خدا می‌بینند.

حدیث مرتبط

پیامبر اکرم ﷺ: ﴿اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا﴾

۴- خداوند؛ نور هستی

✽ قرآن کریم، رابطه میان خداوند و جهان هستی را با کلمه «نور» بیان می‌کند. خداوند نور هستی است، یعنی تمام موجودات، «وجود» خود را از او می‌گیرند، به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می‌گذارند و وجودشان به وجود او وابسته است (علت) ← به همین جهت، هر چیزی در این جهان، بیانگر وجود خالق و آیهای از آیات الهی محسوب می‌شود.

✽ در واقع، هر موجودی در حد خودش تجلی‌بخش خداوند و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است. از همین رو آنان که به دقت و اندیشه در جهان هستی می‌نگرند، در هر چیزی خدا را مشاهده می‌کنند و علم و قدرت او را می‌بینند (توحید در ربوبیت / درس ۲ دینی دوازدهم).

آیه مرتبط

﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾

حدیث مرتبط

امام علی علیه السلام: ﴿مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَبَعْدَهُ وَ مَعَهُ﴾

بیت شعر مرتبط:

دلی کز معرفت نور و صفا دید ز هر چیزی که دید اول خدا دید

بیت شعر مرتبط:

به صحرا بنگرم صحرا ته بینم به دریا بنگرم دریا ته بینم

به هر جا بنگرم کوه و در و دشت نشان از قامت رعنا تو بینم

معرفت عمیق و والا

✽ اینکه انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، معرفتی عمیق و والا است که در نگاه نخست مشکل به نظر می‌آید، اما هدفی قابل دسترس است، به خصوص برای جوانان و نوجوانان که پاکی و صفای قلب دارند.

قدم پیش گذاشتن

✽ شروط دستیابی به معرفت حرکت با عزم و تصمیم قوی (اولین گام برای ثبات قدم در مسیر بندگی / درس ۸ دهم)

چشیدن لذت معرفت در زندگی

✽ ثمرات دستیابی به معرفت کمک خداوند به بندگان (مشمول سنت توفیق الهی شدن / درس ۶ دوازدهم)

۵- ناتوانی در شناخت ذات و چیستی خداوند

موضوعاتی که می‌خواهیم در مورد آنها شناخت کسب کنیم؛ دو دسته اند:
دسته اول: محدود = موضوعاتی که در محدوده شناخت ما قرار می‌گیرند، مانند گیاهان، حیوانات، ستارگان و کهکشانها

دسته دوم: نامحدود = موضوعاتی که ذهن ما گنجایش درک آنها را ندارد؛ زیرا لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است. در واقع، ما به دلیل محدود بودن ذهن خود نمی‌توانیم ذات امور نامحدود را تصور کنیم و چگونگی وجودشان را دریابیم.

ذهن ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند.
خداوند حقیقتی نامحدود دارد؛ که
می‌توانیم صفات و اسماء او را بشناسیم.
نمی‌توانیم ذات و چیستی او را بشناسیم.

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَ لَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ
حدیث مرتبط

صفات خداوند	هستی خداوند	ذات خداوند	
ممکن	ممکن	ناممکن	شناخت
توصیه شده	توصیه شده	نهی شده	تفکر (در)